

Bø Bondelag
c/o Per Oskar Strand
Berglandvegen 47
3803 Bø
mobil 415 42 303
Epost: postrand@online.no

Bø, 29.november 2019

Bø kommune

Postboks 83
3833 Bø

Att: Kristin Karlbom Dahle

Høringssvar – Planprogram for Midt-Telemark kommune

Det vises til mottatt varsel om oppstart av arbeid med arealdelen av kommuneplan for Midt-Telemark kommune 2021- 2033, og høring av planprogram, deres ref 19/1873-11.

Innledning

Bø Bondelag har 133 medlemmer, og er et lokallag til fylkeslaget Telemark Bondelag. Fylkeslaget igjen er organisert i Norges Bondelag, den ledende organisasjonen for næringspolitikk og service i landbruket. Bondelagets formål er å fremme felles saker, trygge landbruket og ivareta bygdenes sosiale, økonomiske og kulturelle interesser.

Norges Bondelags hovedmål for landbruket er å øke den bærekraftige matproduksjonen og selvforsyninga basert på norske ressurser, og å øke verdiskapinga gjennom bruk av ressursgrunnlaget på den enkelte gården. Dette gjelder både jordbruk, skogbruk og bygdenæringer. Samlet gir dette næringsutvikling, arbeidsplasser og grobunn for levende lokalsamfunn i hele landet. Bø Bondelag arbeider for at Bø-jordbruket forblir kunnskapsdrevet, er innovativt og med et mangfold i produksjon og struktur. Dette mener vi gir økt robusthet og bærekraft i et framtidig perspektiv.

Innspill og merknader

Samarbeid og verdiskaping

I kommunens utkast til planprogram understrekes viktigheten av samarbeid og samhandling. Bø Bondelag ønsker å være en konstruktiv bidragsyter i dette samarbeidet, og er tilfreds med at bondelaget står som høringsinstans når arbeidet med kommunal planlegging - som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel - starter opp.

Landbruket i Bø er en viktig næring¹ ut fra forhold som matproduksjon, bosetting og sysselsetting. Et aktivt landbruk former og forvalter dessuten kommunens kulturlandskap. Landbruket blir derfor en viktig kulturbærer gjennom videreføring av kunnskap om byggeskikk, materialbruk, håndverk, mattradisjoner og andre kulturhistoriske verdier. Tradisjonelt norsk landbruk omfatter både jordbruk og skogbruk. Bygdenæringer er næringsaktivitet som ikke er avhengig av overføringer fra staten, men som i sin helhet baserer sin virksomhet på inntekter fra markedet. Økonomien i landbruket er bygd omkring to hovedpilarer. Den ene er rammevilkårene som landbruksnæringen har gjennom sentrale politiske prioriteringer, inkludert ulike former for produksjonstillegg og tilskudd. Den andre er gårdbrukeren som selvstendig næringsdrivende, og de evner, ferdigheter og muligheter han eller hun har for å utnytte det potensialet ressursene på gården gir.

1 NIBO rapport 3(59) 2017: Verdiskaping fra tradisjonelt jordbruk og gårdsbasert tilleggsnæring i Telemark

For å opprettholde et aktivt landbruk i kommunen må det legges til grunn en bærekraftig økonomi for bonden. I sum vil dette kunne gi grunnlag for optimisme og stimulere rekrutteringen til næringa. Gårdbrukeren, gårdsdriften og gårdens samlede ressurser skal være i fokus, men i interaksjon med kommunen og bygdas ulike service- og handelstilbud. Det er her viktig å nevne betydningen av nærheten til Universitetet i Sør-øst Norge og Midt-Telemark Landbrukskontor og at Felleskjøpet har avdeling med bl.a kornmottak liggende sentralt i kommunen. Videre må nevnes Telefrukt AS på Gvarv som er Norges største fruktpakkeri, muligheter for tømmerterminal på Nordagutu samt at vi i nabokommunen Nome har landbruksutdanning ved Nome videregående skole avd. Søve. Alle disse er aktører som sammen med bonden får «Telemark til å gro».

Jordvern

Bø Bondelag er opptatt av et sterkere juridisk jordvern, og støtter opp om kommuneplanens fokus som omtaler sikring av dyrka og dyrkbar jord. Vår mening er at jordvernet må være overordnet i all samfunnsplanlegging og i all framtidig arealforvaltning. I den sammenheng viser vil til at Stortinget har erklært at det er av nasjonal interesse å ta vare på matjord. Erklæringen understreker nettopp viktigheten av at det ikke bare skal ivareta være hensynet til hver enkelt kommunes behov, men at hensynet til Norges langsiktige behov for matproduksjon skal vektlegges når endelig beslutning fattes. Sett i lys av dette er vi tilfreds med at planprogrammet, pkt 8.4, særskilt nevner at «dyrka og dyrkbar mark, kulturlandskap og naturmangfold skal sikrast».

Det er et fellesansvar å ta vare på dyrka og dyrkbar jord. Vår evne til å produsere mat til egen og framtidige generasjoner forutsetter at matjord vernes og forvaltes godt. Kommunen bør som tiltak derfor etablere planleggingsverktøy og et matjordbudsjett som viser om det trengs nye tiltak for å nå Stortingets jordvernmål. Planleggingsverktøy vil bl.a være å sikre grunneiernes interesser ved utbygging av infrastruktur som vil kunne medføre nedbygging av dyrka og dyrkbar jord. Andre aktuelle tiltak vil være utarbeidelse av standardavtaler, etablere advokatnettverk og takstmannsapparat og legge til rette for et grunneierforum.

Klima

Langsiktig arealbruk og miljøutfordringer inngår i kommunal planstrategi. Det å sørge for å dekke basisbehovene våre som mat og vann er en del av klimatilpasningen og sikringen mot klimarisiko. Sentralt har bondeorganisasjonene inngått en klimaavtale med regjeringen. Avtalen bygger på at jordbruket er en del av klimaløsningen, og kan gi større forutsigbarhet i næringas videre klimaarbeid. Det er også enighet om å arbeide for utslippskutt og økt karbonopptak i jordbruket skal bokføres og dermed bidra til å oppfylle vår klimaforpliktelse. Dette fordrer en forbedring av dagens utslippsregnskap for jordbruket.

Bø Bondelag støtter igangsatte klimasatsinger i jordbruket nasjonalt, eksempelvis økt produksjon av biogass, avlsarbeid, klimavennlig fôring og satsing på et fossilfritt landbruk. Vi mener at det i kommunens planprogram bør framkomme tiltak som stimulerer til et effektivt og målrettet klimaarbeid på gårdsnivå uten at dette påvirker næringas konkurransekraft. Bondelagets bidrag vil være å motivere medlemmene til å ta i bruk landbrukets klimakalkulator som settes i drift for ulike produksjoner, oppfordre medlemmene til å gjennomføre Norges Bondelags introduksjonskurs for et klimasmart landbruk.

Risikoreduksjon – redusere sårbarhet

Kommunens planprogram bør ha fokus på skadeforebygging og fremme ulike tiltak som reduserer risiko. Dette gjelder på alle områder som angår bonden og lokalsamfunnet rundt bonden. Dette gjelder også uforutsette hendelser som flom, tørke og naturkatastrofer, samt andre alvorlige hendelser i lokalmiljøet. Bondelaget mener at kommunens planprogram bør vise til tiltak som sørger for at den lokale matberedskapen blir mindre sårbar, og at kommunens innbyggere sikres leveranser av nødvendig mat når uforutsette hendelser oppstår. Ved utarbeidelse av strategiske planer skal kommunen ha fokus på gjensidige forståelse med grunneier ved inngrep som berører jordbruk- og skogbrukseiendommer,

Kunnskap er nøkkelord i arbeidet med beredskap. Det er derfor viktig at både kommunen og næringa selv opprettholder og tar til seg ny kunnskap som norske kunnskapsmiljøer leverer i tråd med forskning og utvikling på fagfeltet innen dyrehelse, fôr- og mattrygghet, forurensing, ressursutnyttelse mer mer. Viktigheten av et tett samarbeid for å redusere sårbarhet og styrke samhandlingen i dette arbeidet understrekes.

Omdømmebygging

Landbrukets samfunnsoppdrag er å skaffe trygg mat til alle. Hvordan maten vår blir til og hva det betyr at maten er norsk blir avgjørende for støtte og tillit hos forbruker og for landbrukets omdømme. Sentralt arbeider Norges Bondelag for styrking av verdiskapningsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling, øremerking av investeringer i grøntsektoren over investerings- og bedriftsutviklingsordningen, samt viktigheten av økte avsetninger til IBU-midler² for produsenter som ønsker å etablere småskalaproduksjon av grønnsaker, frukt og bær.

Bø Bondelag er bevisst betydningen av tillit og støtte, og bidrar selv aktivt til deling av kunnskap om landbruket og hvordan maten vår blir til. Som tiltak har vi fast årlig tradisjon med samarbeid om kuslipp på mellegården Gravjord i Øvre Bø, åpen gård-arrangement på Evju bygdetun samt at kommunens barnehager sponses økonomisk med gratis frø, såvarer og gjødsel for inntil kr. 700. Bondelagets medlemmer gjør også dugnadsarbeid ifm Dyrsku'n i Seljord, Norges største handels- og landbruksmesse som arrangeres over tre dager i september hvert år. Samlet formidler bondelagets aktiviteter kunnskaper om landbruket og er med på å skape godt omdømme.

Faglig og juridisk service og rådgivning

Hjelp og bistand i faglige spørsmål knyttet til f.eks jordbruksavtalen, støtteordninger og regelverk, andre faglige tema, juridiske saker, skatte- og regnskapssaker, sosiale rettigheter, forsikringssaker, osv. er viktig for bonden. Bondelaget mener derfor at planarbeidet bør ta opp i seg en styrking av Midt-Telemark Landbrukskontor. Høy kompetanse hos ansatte, god kjennskap til bondens hverdag og nok kapasitet til å faglig og juridisk landbruksrådgivning vil være ett av flere tiltak som fremmer et innovativt³ landbruk som også skaper immaterielle verdier, er framtidsrettet og bærekraftig.

Oppsummert

Landbruket spiller en viktig rolle for å videreføre tradisjonell kunnskap og kultur, men bidrar også til bosetting og næringsliv, miljøgoder som bevaring av biologisk mangfold, kulturlandskap og skogens og jordas funksjon som karbonlager. Regionalt næringsprogram for landbruket i Vestfold og Telemark 2019 - 2022⁴ (RNP) skriver at den viktigste samfunnsoppgaven til landbruket er å sikre nok, trygg og variert mat av god kvalitet.

Hovedmålene for landbruket i det nye fylket:

1. Landbruket i Vestfold og Telemark skal utvikles ved å ta i bruk alle gårdens ressurser og bidra til verdiskaping og beredskap i hele verdikjeden
2. Landbruket skal være framtidsrettet og bærekraftig, med reduserte utslipp av klimagasser og økt binding av karbon, uten at det reduserer matproduksjonen
3. Matproduksjonen i Vestfold og Telemark skal økes ved videre utvikling og aktiv drift av de matproduserende arealene
4. Landbrukets produksjon av mat, tre og tjenester skal være konkurransedyktig, markedsrettet og klimavennlig og bidra med fellesgoder til befolkningen

Bø Bondelag erkjenner at næringa selv kan bli flinkere til å kommunisere og markedsføre fortrinnet med landbruket, og bevisstgjøre kommunens innbyggere om betydningen av lokale produkter.

² Innovasjon Norge: IBU midler til investeringer I tradisjonelt jord- og hagebruk

³ Regjeringen og Innovasjon Norge legger til grunn følgende definisjon: En ny vare, en ny tjeneste, en produksjonsprosess, anvendelse eller organisasjonsform som er lansert i markedet eller tatt i bruk i produksjonen for å skape økonomiske verdier.

⁴ www.fylkesmannen.no/nu/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/nyheter/2019/rnp-2019-2022/

I dette arbeidet bør kommunen - i samarbeid med næringa - legge til rette for holdningsskapende aktiviteter som bidrar til økt kunnskap om landbrukets rolle og bidrag i lokalsamfunnet. Dette vil kunne bidra til godt omdømme, økt kunnskap om god og trygg norsk mat og levende bygder.

Med vennlig hilsen

Per Oskar Strand
leder, Bø Bondelag

Kopi:
Telemark Bondelag v/ org.sjef Jan Thorsen